

fide. Quarta, quia licet auxilium bene operandi et cavendi peccata ex gratia futurum sit, tamen Deus sua lege statuit ut hæc gratia per orationes impetraretur, et non daretur, saltem abundanter, et plene ad vitanda peccata mortalia, nisi petentibus congruenter; at vero oratio impetrans non fit nisi ex fide: ergo eadem lege Dei cautum est ut tale auxilium non nisi credentibus detur.

18. *Tertia assertio.* — Dico tertio: probabilius etiam est ex lege Dei non dari auxilium hoc proxime sufficiens ad vitanda omnia peccata longo tempore, nisi hominibus justificatis; atque hoc modo gratiam habitualement esse necessariam ad vitanda diu peccata contra legem naturalem, non ut proximum auxilium ad id necessarium, sed ut principale fundamentum et ratio obtinendi tale auxilium. Sic explicatam amplectimur primam sententiam; quæ licet non sit tam certa, sicut præcedens assertio, est nihilominus longe probabilior, eamque valde persuadent testimonia in illius confirmationem adducta. Quibus non fit satis responsionibus adductis in num. 9, quia licet uni vel alteri loco possint aliquæ earum adaptari, non tamen omnibus simul sumptis. Nam sæpe requirunt charitatem Dei veram et infusam, non solum ut perfecte et cum fructu homo servet legem naturæ, sed etiam ut simpliciter eam servet, ita ut contra illam non peccet: unde Augustinus, libr. de Catechiz. rudib., cap. ult., dicit: *Non implere legem, nisi qui Dominum acceperit Spiritum Sanctum, Patri et Filio æqualem.* Accipitur autem Spiritus Sanctus per gratiam habitualement, et per infusionem charitatis; ergo, ex sententia Augustini, ut homo impleat legem, necessarius est internus habitator Spiritus Sanctus, qui hominem justum in suis actionibus regat. Verum est tamen Augustinum in hoc ultimo loco, et de Spirit. et Litter., cap. 26, et sæpe alias, tractare de tota lege prout includit perfectum Dei amorem et proximi: quo modo clarum est non posse totam legem sine gratia habituali impleri; quia nemo diligit Deum super omnia, ita ut impleat charitatis præceptum, quin habeat gratiam habitualement; quia in principio, seu in prima infusione, sequitur ad illam dilectionem tanquam ad ultimam dispositionem; postea vero, ut homo diu servet omnia præcepta, necesse est ut talis observatio ab Spiritu Sancto inhabitante procedat; unde in rigore non satis probatur assertio ex illo loco, et similibus, quia non agimus de observatione totius legis, ut includit præcepta

fidei et charitatis, sed præcise de lege naturali.

19. *Alia quorundam probatio pro assertione tripliciter rejicitur.* — Instant vero aliqui, quia etiam lex naturalis præcipit suo modo diligere Deum super omnia, quod sine gratia impleri non potest; ergo hoc satis est ut gratia sit necessaria ad implendam totam legem naturæ. Sed neque hæc ratio sufficiens est, quia etiam incertum est an ad hanc dilectionem sit necessaria, quod mox disputabimus. Secundo, quia licet demus requiri gratiam, eadem ratione dicetur sufficere gratiam auxilii sine gratia sanctificante. Tertio, et maxime, quia illud præceptum, cum sit affirmativum, non obligat pro semper; imo potest transigi longum tempus pro quo non obliget; ergo pro illo tempore sine gratia poterit observari lex naturalis, non eliciendo in toto illo tempore dilectionem Dei super omnia, neque aliquid contra illam peccando. Hoc ergo erit satis ut dicatur homo posse implere totam legem naturalem longo tempore sine gratia, quantum necesse est ad vitanda omnia peccata longo tempore, quod solum in præsentia tractamus. Hic enim non inquirimus an omnes et singuli actus legis naturalis possint fieri sine gratia, neque an omnes actus quos lex naturalis præcipit possint fieri sine gratia, nam hoc esset confundere quæstionem de necessitate gratiæ ad dilectionem Dei naturalem vel alios actus difficiles, cum quæstione de necessitate gratiæ ad non peccandum longo tempore contra legem naturalem: quod fieri non debet. Nam si in illo sensu tractetur quæstio, ut includatur in ea dilectio Dei, et supponatur haberi non posse sine gratia, non solum erit verum, hominem non posse diu servare totam legem naturæ sine gratia, verum etiam nec brevissimo tempore, quia in illo non potest juxta illam sententiam dilectionem Dei habere sine gratia. Non debet ergo misceri quæstio de dilectione Dei; sed, quidquid de illa sit, probandum est non posse hominem diu esse constantem in observatione legis naturalis, utique exequendo præcepta omnia affirmativa, quæ pro illo tempore obligaverint, et, quod caput est, non violando præcepta ejus negativa, in quo Paulus, et ex illo Augustinus et alii Patres difficultatem hujus observantiæ posuerunt, reducendo illa præcepta ad illud generale: *Non concupisces.*

20. *Legitima probatio ex divina dispositione sumpta, ac in Patribus ex Scripturis fundata.* — *Prima congruentia dictæ dispositionis.* —

Aliter ergo ex illis locis colligimus assertionem; nimirum, quia licet hæc observatio legis naturæ, cavendo diu illa peccata, non includat formaliter actum charitatis Dei, ita ut necessarium sit, per proprium et formalem actum elicatum, Deum super omnia diligere intra illud tempus, nihilominus protectio et auxilium Dei necessarium ad illam observationem legis naturalis non datur nisi illi in quo Spiritus Sanctus per gratiam inhabitat. Hoc autem præcipue credimus, quia Patres in locis citatis ita sentiunt; si omnia loca, ut dixi, simul sumantur, et inter se conferantur. Et similiter id insinuat Scriptura in locis allegatis; et ostendit experientia, quia nemo, etiam fidelis in peccato mortali jacens, diu ab aliis peccatis abstinere, vel contra omnes concupiscentias fortiter dimicet. Cum autem hoc non fuerit necessarium ex natura rei, solum possumus hujus divinæ dispositionis congruentes rationes reddere. Prima est, quia hæc protectio Spiritus Sancti, qua homo custoditur ut concupiscentias vincat et non peccet longo tempore, est insigne beneficium, quo sunt indigni etiam fideles qui in statu peccati mortalis permanent, et alioqui est paternalis providentia quasi conaturalis gratiæ Dei, quæ homines filios Dei constituit: ergo illis solis promissa est, et solis illis datur, juxta illud Pauli ad Romanos 8: *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.* Dicuntur agi spiritu Dei, non solum qui justificantur, sed etiam qui ita reguntur ab ipso, ut peccata omnia vitare possint: unde verba illa Christi supra allegata: *Si quis in me non manserit, mittetur foras, et arescet,* non tantum intelliguntur de iis qui per infidelitatem a Christo separantur, sed etiam de illis qui dilectionem ejus deserunt, et per fidem vivam in ipso non manent, nam illi etiam mittuntur et arescunt non tantum in fine, cum desperanter separabuntur, si in illo statu perseverent, sed etiam statim ac per peccatum separantur a Christo, quia extra protectionem singularem ejus fiunt, et in dies magis ac magis arescunt, si in eo statu perseverent.

21. *Alter congruentia.* — *Tertia congruentia.* — Altera congruentia est, quam insinuat D. Thomas, quia is qui nec actu nec habitu diligit Deum, est de se valde indispositus, ut a concupiscentiis et aliis occasionibus peccandi diu abstinere, et ideo, nisi poenitentiam agat, non se disponit ad recipiendum auxilium quo a Spiritu Sancto contra tentationes carnis et dæmonis protegatur; quæ ratio elucidatur optime verbis Pauli ad Rom. 8: *Qui secundum*

carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum, quæ sunt spiritus sentiunt; unde infra concludit: *Qui in carne sunt Deo placere non possunt.* Omnes autem qui carent Dei gratia in carne sunt, juxta ejusdem Pauli sententiam, qui adjungit: *Vos autem in carne non estis, si tamen spiritus Dei habitat in vobis.* Declarari præterea potest in hunc modum: nam ut quis possit diu a peccatis mortalibus cavere, necesse est (moraliter loquendo) ut habeat firmum propositum nunquam peccandi mortaliter; nam qui non est hoc generali proposito nunitus, et, in singulis occasionibus, privatis motivis et rationibus ducitur, vix potest in singulis prævalere, nedum contra omnia quæ varia et multiplicia sunt constans esse, ut eleganter describit Cyprian. libr. de Mortalitat., non longe a principio. Oportet ergo habere eorum firmatum per propositum contra omne peccatum, quod sine gratia non fit, ideoque illud habere non potest qui in aliquo peccato jacet; ergo ob eandem pravam dispositionem non datur ei specialis protectio Spiritus Sancti, qua concupiscentiis omnibus resistat, et non peccet contra totam legem naturalem; sicque procedit dictum Gregorii: *Peccatum, quod per poenitentiam non deletur, suo pondere in aliud trahit.*

22. *Dubium alterum principale ex postrema tituli parte.* — *Quorundam responsio et probatio.* — Ex his ergo colligitur ad hujusmodi effectum necessariam esse fidem et charitatem, saltem habitualement, et ultra habitus gratiæ necessarium esse actuale auxilium Dei regentis et protegentis justum. Declarandum vero superest an necessarium sit ut hoc auxilium actuale sit supernaturalis ordinis, vel sufficiat ordinis naturalis. Aliqui existimant necessario requiri auxilium supernaturalis ordinis, ac proinde in substantia sua supernaturale: nam ex secunda assertione id colligi videtur: quia requiritur auxilium fidei, seu ex fide; hoc autem auxilium supernaturale est, sicut et fides est supernaturalis: ergo etiam auxilium necessarium ad servanda præcepta legis naturæ est auxilium supernaturale. Idem argumentum sumitur ex eo quod Patres requirunt gratiam justificantem, quæ vox, ut extenditur ad auxilia actualia, non significat nisi motiones illas quæ ad actus justitiæ supernaturalis excitant et adjuvant.

23. *Expenditur dicta probatio, et præcipua ex parte rejicitur.* — Verumtamen observare oportet aliud esse loqui de principio proxime adjuvante ad observationem præcepti natura-

lis, aut resistendum tentationi illi contrariæ: aliud vero esse loqui de via seu ratione obtinendi tale auxilium. Ratio ergo facta solum probat hoc posteriori modo requiri gratiam vel auxilium gratiæ ordinis supernaturalis, quia obtinendum est, mediante fide impetrante, et ratione filiationis divinæ, quam gratia habitualis confert. Hinc autem non sequitur auxilium ipsum, quod immediate datur ad illam effectum, necessario habiturum esse supernaturalitatem ejusdem ordinis. Nam multa per fidem impetramus, quæ ordinis naturalis sunt, ut sanitatem, scientiam, et multa etiam beneficia justis conferuntur, quia justis sunt, quæ similiter naturalia sunt, juxta illud: *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus querens panem.* Maxime vero impetrantur hæc vel ratione prioris gratiæ donantur, quando ad finem ejusdem gratiæ utilia sunt, vel esse possunt, et ad illum finem ordinantur. Sic ergo potest impetrari per fidem auxilium quod et sit gratia, quia gratis datur, et aliquo modo supernaturale, quatenus est effectus fidei et orationis, et nihilominus sit naturalis ordinis, quia ad effectum propter quem datur, ut proximum principium, non est majus necessarium. Nam si singuli actus propter quos datur considerentur, motio naturalis ad illos sufficit, ut supra probatum est; si vero attendatur collectio et multitudo similium actuum, ad illam multiplicatio et collectio similium motionum et auxiliorum propter eandem rationem satis erit. Et si per fidem vel gratiam sanctificantem obtineantur, habebunt omnia quæ Concilia requirunt, nam et sunt auxilia ex fide, et ad gratiam justificationis pertinent, quatenus non peccare contra legem naturæ magna pars est justitiæ; ergo talia auxilia sufficiunt, nec habemus fundamentum propter quod amplius requiramus.

24. *Vera decisio superioris dubii.* — Dico ergo, ut hæc observatio legis naturalis et victoria tentationum contra illam fiat cum aliquo fructu vel merito conferente aliquo modo ad vitam æternam, necessarium esse auxilium supernaturalis ordinis, saltem quoad modum seu circumstantiam aliquam operationis. Quod non solum est verum de longo tempore, sed etiam de brevi; imo non solum de collectione actuum, sed etiam de singulis, quia in singulis reperitur illa proprietates seu conditio propter quam tale auxilium est necessarium, ut in tractatu de merito late dicitur. At vero si auxilium solum inducat ad observandam legem naturalem, quoad substantiam, et ad cavendam

culpam contrariam, constat ex dictis ex natura rei sufficere auxilium ordinis naturalis datum ultra ordinem et virtutum causarum naturalium. Unde non video cur non possit tale auxilium per fidem impetrari, et interdum habere suum effectum in homine justo; poterit ergo etiam ex lege sufficere. Verisimile autem est regulariter hoc fieri per auxilia superioris ordinis; tum quia sunt magis proportionata ipsi gratiæ et fidei; tum quia sunt efficaciora et magis fructuosa; vel certe, quia hæc auxilia ad totam collectionem non dantur, nisi adjuvando ad singulos actus, verisimile est totum hoc adjutorium nunc ex his nunc ex illis constari. Nam fidelis justus interdum implet naturale præceptum, vel vincit contrariam tentationem ex consideratione tantum honestatis naturalis, et affectione illi proportionata, et tunc verisimile est juvari solis auxiliis naturalis ordinis: aliquando vero et sæpius justus resistit tentationibus, sumendo scutum fidei, seu fortis factus in fide, et motus altioribus et æternis motivis, et tunc recipit auxilia divini ordinis. Dat ergo Deus hæc auxilia, vel prout vult, vel prout prævidet magis expedire illi quem a peccatis præservare vult. Quæ doctrina consentanea est Augustino: nam in libris contra Pelagium præcipue loqui videtur de auxiliis supernaturalibus in substantia, in aliis vero locis non semel alia commemorat quæ, licet in se naturalia sint, a Deo occultis suis modis procurantur, quorum exempla videri possunt l. 9 Confess., cap. 8, 9 et 10.

25. *Hæc proxima decisione alia suboriuntur difficultates.* — *Prima difficultas.* — Sed oriuntur ex dictis difficultates quibus satisfacere necesse est. Prima est, quia ex dictis sequitur, non solum ad omnes tentationes vincendas, sed etiam ad singulas graves necessariam esse fidem, et, quod difficilius est, gratiam justificantem: consequens non est credibile; ergo. Sequela probatur, quia eisdem modis loquuntur Patres, et eandem gratiam requirunt ad tentationes graves sine lapsu tolerandas et superandas, quam postulant ad vivendum diu sine peccato: imo vix de his loquuntur separatim, sed promiscue tanquam de uno dogmate, seu tanquam de eadem necessitate: ergo si propter illa testimonia requirimus fidem et sanctitatem personæ ad cumulum tentationum, idem de gravi quacumque tentatione sentire debemus. Minor autem probatur, quia sequitur infideles ac peccatores non posse lege ordinaria vincere tentationes graves, nisi vel illi ad fidem veniant, vel hi ad poenitentiam et

remissionem peccatorum disponantur: utrumque autem est creditu difficillimum, quia non est verisimile negare Deum auxilium tam frequenter necessarium omnibus his hominibus. Imo nonnulla leguntur exempla ex quibus contrarium intelligimus; nam de quodam infideli Polemone refert Augustinus, ep. 130, fuisse sermone Xenocratis a dominatu luxuriæ liberatum: *Quod* (ait Augustinus) *non humano operi tribuerim, sed divino*: ubi licet expresse non asserat illud factum esse a Deo speciali munere gratiæ, nihil tamen prohibet fieri potuisse ut Deus, per sermonem Xenocratis, excitaverit peculiari modo mentem Polemonis ut a vitio illo emendaretur; et libr. de Patient., cap. 27, dicit esse donum Dei, quando hæreticus pro veritate aliqua fidei mortem sustinet. Quod multo certius est de fideli peccatore qui rapitur ad martyrium priusquam habeat tempus considerandi suum statum, aut se ad justitiam disponendi.

26. *Secunda difficultas.* — *Tertia.* — *Quarta.* — Secunda et similis difficultas est, quia sequitur infideles carere auxilio sufficienti ad non peccandum longo tempore, et consequenter esse illis simpliciter impossibile servare omnia præcepta, et nihilominus propter eorum transgressionem damnari, quod durum est. Idemque sequitur de fideli peccatore, qui longo tempore jacet in peccato. Unde sequitur aliud incommodum, scilicet, teneri eum qui peccat statim agere poenitentiam de peccato commisso, alioqui peccatum novum committeret, quia se exponit periculo novi peccati. Tertia est, quia videtur in hoc aliqua differentia constituenda inter peccatorem fidelem et infidelem; nam infidelis non habet principium impetrandi a Deo auxilia, et ideo mirum non est si illis careat; fidelis autem, etiamsi sit in peccato, habet principium illa impetrandi, quia ad hoc sufficit fides mortua; ergo licet infidelis careat his auxiliis, peccator fidelis, si velit, poterit illis non carere. Ultima difficultas est, quomodo hæc doctrina in statu puræ naturæ locum habere potuisset, cum tamen eadem videatur esse ratio de homine in illo statu, quæ de homine lapso.

27. *Respondetur generaliter ad positas difficultates, imprimis quoad infideles.* — Ad has difficultates dicendum imprimis est de infidelibus, nullum esse inconveniens quod careant omnibus propriis auxiliis præventis et adjuvantibus gratiæ, in ordine ad bene moraliter operandum et vincendas tentationes, non solum quoad omnium collectionem longo tem-

pore, sed etiam quoad singulas graves; tum quia his gratis indigni sunt; tum etiam quia in istis primum gratiæ initium est per vocationem ad fidem, et donec huic vocationi respondeant, non recipiunt specialia auxilia ad vitanda alia peccata, vel ad bene operandum; neque hinc sequitur aliquod absurdum, quia nihilominus illi sunt liberi et absolute possunt tentationi non consentire, saltem potentia physica et morali pro singulis actibus, vel momentis, et ideo peccant in particulari actu, licet respectu collectionis seu perseverantiæ necessitate quadam etiam morali peccent. Quamvis autem hoc regulariter ita sit, nihilominus probabile est, et pie credi potest, Deum interdum juvare specialiter infidelem ad aliquam gravem tentationem vincendam, quia hoc est consentaneum misericordiæ Dei, et nullo sufficienti testimonio ostenditur lex illa adeo immutabilis, ut non liceat credere interdum Deum præter illam operari ex altissimo consilio providentiæ vel prædestinationis. Quoties enim id fecerit Deus, vel erit in ordine ad salutem ipsius infidelis, si est ex electis, ut illa via minus sit indispositus ad fidem, et tunc illa gratia ad vocationem ad fidem quodam modo pertinet, vel erit propter aliquod commune bonum Ecclesiæ, ut, in exemplo de hæretico, quem Deus juvat, ut pro veritate fidei moriatur, credibile est id facere Deum propter honorem ipsius fidei, vel propter fidelium salutem, ut tali exemplo confortentur. Sicut etiam dixit Augustinus, lib. de Gratia Christi, cap. 24, Deum speciali auxilio convertisse voluntatem Assueri in favorem Esther, et filiorum Israel; illud ergo auxilium datum est infideli regi in gratiam fidelium.

28. *Limitantur proxime dicta pro infidelibus.* — Adde vero hoc non esse extendendum ad auxilium quo longo tempore vitantur peccata, et vincuntur tentationes contrariæ legi naturali, nam hoc donum nemini credo communicari ante fidem, et in hoc constituo differentiam inter auxilium ad singulas graves tentationes vincendas, vel ad omnes superandas et non peccandum longo tempore, quod prius interdum datur sine fide, posterius vero nunquam. Et ita, quoad hanc partem, ad primum dubium respondeo negando sequelam. Et quamvis hæc differentia non tradatur expresse a Patribus, non tamen negatur: imo in illis habet fundamentum; quia ad vincendas concupiscentias simpliciter, ita ut in peccatum mortale hominem non pertrahant, requirunt expresse et frequentius auxilium ex fide; de

gravibus autem tentationibus nunquam hoc in particulari dicunt. Paulus etiam sæpe docet infideles semper esse oneratos peccatis; quod autem nunquam juventur ad unam gravem tentationem vincendam non dicit. Habet etiam illud discrimen fundamentum in ipsa re, quia longe excellentius donum est diuturna vita innocens a peccato, quam victoria unius vel alterius tentationis gravis: et infidelis ipse multo est indignior priori dono, magisque indispositus ad illud recipiendum, et vix potest expedire ad fidei honorem vel commune bonum, ut sine fide communicetur alicui vitæ innocentia, et ita non est utriusque doni eadem ratio.

29. *Deinde respondetur ad easdem difficultates quoad peccatores fideles, quibus magis auxiliatur Deus quam infidelibus.* — At vero de fidei existente in peccato longe aliter censeo quoad multa, nam imprimis multo frequentius et facilius potest habere auxilium necessarium ad vincendam gravem tentationem in particulari quam infidelis, propter illam rationem quod per fidem et rationem potest impetrare tale auxilium, etiamsi ad remissionem peccati non se disponat; et ideo dixi in tom. 4 de Pœnit., disput. 15, sect. 6, in homine existente in statu peccati raro esse necessarium medium ad vincendam tentationem gravem, contritionem elicere, et se proxime disponere ad justitiam, quia impetrando auxilia actualia, potest per illa vinci tentatio, nisi tam extraordinaria sint, ut propria justorum esse censeantur, qualia possunt existimari, quæ ad martyrium constanter subeundum requiruntur.

30. *Promovetur proxima responsio.* — Deinde potest fidelis, etiamsi gratia et charitate careat, aliquo tempore vitare omnia peccata contra legem naturalem, imo et contra supernaturalia præcepta, per auxilium divinum actuale sine infusione habituum, dummodo pro eo tempore specialis obligatio diligendi Deum super omnia aut habendi contritionem non occurrat. Hoc mihi etiam probant rationes in secunda assertionem adductæ; probant enim aliquid amplius posse fidelem, etiamsi peccator sit, quam infidelem, in hoc negotio resistendi tentationibus tam carnis quam dæmonis, nam fides de se est quasi proximum principium hujus resistentiæ, juxta illud Petri: *Cui resistite fortes in fide*, et illud Pauli: *In omnibus sumentes scutum fidei*. Ergo aliquo majori tempore potest fidelis peccator sine novo peccato perseverare, si recte velit, sicut facile potest, fide sua uti; tum considerando altiores ratio-

nes ad non peccandum, etiam contra legem naturalem, quas infidelis non assequitur; tum orando et petendo auxilium per fidem et per Christum, quod infidelis facere non potest. Quocirca, licet hoc tempus pro quo fidelis peccator potest totam legem servare per auxilium gratiæ, absolute spectatum, breve aut mediocre dici possit, comparatione vero facta ad infidelem, est multo longius; e contrario vero comparatione facta ad fidelem justum est breve tempus.

31. *Et adhuc magis justis quam injustis fidelibus.* — Atque ad eundem modum intelligenda est tertia assertio posita. Nam in ea ulterius considerandum est hominem etiam justificatum, simpliciter et absolute non posse perseverare diu sine peccato, cum solis ordinariis auxiliis gratiæ, ita ut illa moraliter satis sint ad perseverandum cum effectu, nisi Deus majora subministret, quæ non negat justo facienti quod in se est per generalia gratiæ auxilia, ut infra videbimus. Et nihilominus per illa ordinaria auxilia aliquo tempore potest totam legem sine lapsu servare, quod quidem tempus, in se quidem, et comparatum ad totam vitam, seu ad tempus illud pro quo sunt necessaria specialiora auxilia, breve est et modicum, et nihilominus comparatum ad tempus pro quo fidelis existens in statu peccati sine novo peccato conservari potest, longum est, quia uberiora sunt auxilia ordinaria fidei vivæ quam mortuæ, ut per se notum est.

32. *Respondetur jam specialiter ad primam difficultatem in n. 25.* — *Ad secundam in n. 26, quoad primam partem.* — Et per hæc satis responsum est ad tres priores difficultates. Nam ad primam jam ostensum est non esse eandem omnino rationem de resistentia unius gravis tentationis, quæ est de perseverantia diuturna sine peccato, ideoque licet fateamur communi lege non dari infidelibus gratiam necessariam ad vincendas singulas tentationes graves, nihilominus vel ex pura misericordia Dei circa particularem personam, vel ex aliis universalis providentiæ rationibus, interdum illis credimus dari simile auxilium sufficiens vel efficax ad resistendum alicui tentationi. Ad secundam etiam, quoad eam partem quæ ad infideles pertinet, jam ostensum est quomodo, non obstante defectu talis auxilii, peccent interdum succumbendo tentationi; tum quia in eo actu et momento quod id faciunt, sufficienti libertate physica et morali id faciunt; tum etiam quia si vellent ad fidem disponi-

possent, quia paratum a Deo habent auxilium. Quæ posterior ratio in eis qui habent aliquam fidei notitiam et vocationem, locum habet; ad eos vero, qui habent ignorantiam invincibilem fidei, recte accommodari non potest; prior ergo ratio sufficit.

33. *Et quoad secundam.* — *Ad tertiam et quartam difficultatem, quid.* — Ad alteram vero partem de fidelibus peccatoribus, dico posse aliquo tempore mediocri per auxilia gratiæ sine peccato conservari; et ideo non tenentur statim ac semel peccant pœnitentiam agere peccati commissi, ne se exponant morali periculo aliud committendi. Nam tale periculum non statim instat, neque certo sciri potest quando incipit esse necessaria gratia ad non peccandum; imo in particulari actu et tempore fere semper potest præsumi non esse tale periculum morale ex illo capite, et ideo nunquam propter illum titulum obligat præceptum pœnitentiæ, nisi alioqui gravissima tentatio simul urgeat, ut in dicta disput. 15 de Pœnitentia, sect. 5, dixi. Et eadem ratione non potest fidelis fieri certus quod sit in statu gratiæ, eo quod aliquo tempore conscientiam peccati mortalis non habuerit; tum quia illud tempus in quo potest homo fidelis extra statum gratiæ conservari sine novo peccato mortali, non est certum ac definitum, nec fortasse in omnibus hominibus est æquale, nam pro diversitate statuum et multitudine, vel paucitate occasionum vel tentationum occurrentium potest hoc tempus esse longius in uno homine quam in alio; tum etiam quia nunquam homo est satis certus quod in toto aliquo tempore non peccaverit mortaliter, saltem per consensum vel culpabilem negligentiam; semper enim occurrunt dubia vel scrupuli, quæ sufficiunt ut homo de sua gratia non sit certus, ut in sequentibus ex professo dicemus. Quod vero spectat ad tertiam difficultatem, jam explicatum est discrimen inter fideles et infideles, quod in illa desiderabatur. Quarta vero declarationem longiorem postulat, quam in sequenti capite trademus.

CAPUT XXVIII.

UTRUM HOMO IN PURIS NATURALIBUS CONDITUS POSSET INNOCENTIAM DIU CONSERVARE, NON PECCANDO MORTALITER PER VIRES RATIONIS ET LIBERI ARBITRII, SINE SPECIALI DEI ADUTORIO?

1. *Prima ratio pro affirmativa parte.* — Ratio dubitandi posita est in capite superiori, quia ex resolutione præcedenti sequitur homi-

nem, etiam creatum in puris naturalibus, et suis viribus commissum, non posse diu vitare peccatum contra legem naturæ: consequens est falsum; ergo. Sequela probatur ex alio principio posito in Proleg. 4, quod homo lapsus non habet nunc majorem defectum virium liberi arbitrii, quam haberet in pura natura; ergo si hæc vires nunc non sufficiunt ad vitandum peccatum dicto modo, neque in pura natura sufficerent. Falsitas autem consequentis probatur. Primo, quia alias in illo statu naturæ esset homini simpliciter impossibile servare legem naturæ, quia sine gratia non posset, et gratiam non haberet: consequens autem videtur contra illud dogma a Hieronymo et Augustino traditum, et Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 11, confirmatum, Deus impossibilia non jubet.

2. *Confirmatur primo institutum.* — Responderi potest argumentum recte probare observantiam uniuscujusque præcepti sigillatim sumpti esse possibilem, saltem in singulis individuis occasionibus, nihilominus tamen servare totam collectionem fuisse absolute impossibile in illo statu. Sed contra; nam sicut est alienum a divina providentia uno præcepto mandare rem impossibilem, ita etiam videtur contra eandem prudentem providentiam imponere homini tot præcepta, ut impossibile simpliciter ei sit illa omnia implere, et non providere modum quo implere possit, quia non solum quælibet lex, sed etiam onus legum debet esse portabile. Et confirmatur, quia repugnat auctori naturæ ordinare aliquid ad finem naturalem, et non dare potestatem ad consequendum illum; si autem homo purus non posset ita servare legem naturalem, quin aliquando graviter peccaret, non posset naturalem beatitudinem assequi, damnandus enim esset juxta legem justitiæ divinæ propter tale peccatum: esset ergo miserabilior cunctis creaturis, nam reliquæ omnes possunt ad illos fines propter quos creantur, pervenire.

3. *Confirmatur secundo.* — *Confirmatur tertio.* — Præterea augetur difficultas illo vulgari argumento, quod si talis homo haberet libertatem et vires ad servanda singula præcepta, procedendo ab una in aliam occasionem, servando præceptum et vitando peccatum, posset etiam totam collectionem exequi. Quia collectio nec tota simul occurrit, nec simul servatur, sed successive, faciendo unum actum post alium, et posterior seu secundus, et tertius actus optime fieri potest, non obstantibus præcedentibus; imo potest ab illis juvari ratione